Utak és irányok a Székely Nemzeti Múzeum életében

VARGHA MIHÁLY

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum 2015-ben 140 éves, ma a magyar nyelvterület egyik jelentős közgyűjteménye és tudományos-művelődési intézménye. Története során megért többszöri székházcserét, impérium- és rendszerváltást, tragikus sorsú menekítést, államosítást, de világiállításon való részvétellel, nemzetközi elismertséggel és komoly gyarapodással is büszkélkedhet.

A Székely Nemzeti Múzeumot 1875-ben alapította Imecsfalván özv. Cserey Jánosné Zathureczky Emília. Társa az alapításban az első múzeumőr, Vasady Nagy Gyula volt. A múzeum 1882–1952 között, alapítólevelének megfelelően, saját neve alatt működött, és alapszabályai szerint gyűjteménye a székely nép elidegeníthetetlen tulajdona.

1924-ben, alapítványként jogi személynek ismerte el a román állam is, ezt még 1946-ban is megerősítette. 1949–52 között államosították, ezután különböző közigazgatási egységek állami tulajdonaként kezelték a múzeumot. 1969 óta Kovászna Megyei Múzeum a gyűjteményeink státusa, ilyen minőségben hozták létre már akkor a kézdivásárhelyi, kisbaconi, később más kiállítóhelyeket, bővítették 1972–73-ban kézdivásárhelyi és csernátони részleggel.

Az 1970–80-as években zajlott az eredeti tervek szerinti épületbővítés, új részlegeket alapítottak (kézdivásárhelyi, csernátони, kisbaconi; Sepsiszentgyörgyi Képtár), Csernátонban kiteljesedett a skanzen, Baász Imre megszervezte a később nemzetközivé bővülő *Medium* kortárs kísérleti képzőművészeti seregszemlét, és a múzeum *Aluta* című évkönyve a legnagyobb kisebbségi magyar szakperiodikának számított.

Új korszak kezdődött az 1990-es években, ennek jellemzői: a múzeum eredeti jellege igényelte alapkiállítások visszaállítása; visszaintegrálódás

a magyar (a feljavított épületű képtár esetében a nemzetközi) művészeti-kulturális, tudományos intézményrendszerbe; a részlegek autonómiája-önállósulása.

A Székely Nemzeti Múzeum regionális intézmény, fenntartója a Kovászna Megye Tanácsa. Könyvtári, természetrajzi, régészeti-történelmi és néprajzi osztállyal működik, valamint sepsiszentgyörgyi képzőművészeti (Gyárfás Jenő Képtár, Magma Kiállítótér), baróti (Erdővidék Múzeuma), csernátoni (Haszmann Pál Múzeum), kézdivásárhelyi (Céhtörténeti Múzeum) és zabolai (Csángó Néprajzi Múzeum) külső egységekkel.

Belső múzeumi osztályok

1. KÖNYVTÁR

Osztályunk egyrészt az intézmény tudományos munkáját segítő szakkönyvtárat működteti, másrészt számottevő régikönyv-, sajtó- és egyéb különleges gyűjteménnyel rendelkezik. Legkiemelkedőbb értéke az itt őrzött Apor-kódex, amelybe 1500 körül többek között az első magyar bibliafordítás (15. század) zsoltárait másolták. (Az említett bibliafordítás a fennmaradt negyedik legrégebb magyar irodalmi műnek tekinthető.)

2. TERMÉSZETTUDOMÁNYI OSZTÁLY

Kelet-Közép-Európa egyik legteljesebb pliocén- és negyedkori emlős-fauna-kollekciója mellett a legnagyobb romániai nagygombagyűjtemény, a több mint 23 000 példányt számláló Diószeghy László-féle lepkegyűjtemény, valamint egy igen jelentős botanikai kollekció található itt. Rovartanos szakemberének nevéhez több új faj felfedezése kapcsolódik.

3. RÉGÉSZETI-TÖRTÉNELMI OSZTÁLY

Régészeti gyűjteményanyaga 50 000 tételnyi. A múzeum kiemelten a Kovászna megyei Erősd újkőkori-réz-kori festett kerámiás kultúráját, a lécfalvi újkőkori lelőhely anyagát, a zabolai és petőfalvi Árpád-kori temetők leleteit kutatta és rendszerezte. A régészeti alapkiállítás a térség 35 000 évnyi tárgyi kultúráját mutatja be a látogatóknak.

A történelmi gyűjteményből másfelől a székely rendek középkori katonáskodásának az emlékanyaga, az 1848-as relikviák (pl. Bem tábori nyomdája), a több mint 250 darabos fegyvergyűjtemény, valamint a jelentős művelődéstörténeti értékű bútór- és üvegkollekció kiemelendő érték.

4. NÉPRAJZI OSZTÁLY

Több mint 15 000 darabot számláló állományából a 17–18. századi úri hímzések Erdélyben egyedülállóan gazdag gyűjteménye, a jelentős kályhacsempe- és kerámiakollekció, faragott és festett régi bútorok, valamint a hagyományos népi gyermekjátékok rendkívüli kollekciója emelhető ki. Szabadtéri kiállításunkban másrészt 18. századi, részben eredeti berendezésű alcsíki ház tekinthető meg.

Külső egységek

A Székely Nemzeti Múzeum Kovászna megyei szervezetéhez tartozik további öt autonóm, szakosodott múzeumi intézmény.

1. GYÁRFÁS JENŐ KÉPTÁR, SEPSISZENTGYÖRGY

A sepsiszentgyörgyi Gyárfás Jenő Képtár 19–20. századi festészeti, szobrászati, grafikai alkotásoknak biztosít szakszerű raktározási és kiállítási felületet. Mindenekelőtt Barabás Miklós, Gyárfás Jenő, Zsögödi Nagy Imre, a nagybányai festőkolónia művészei, Varga Nándor Lajos és mások műveiben gyönyörködhetünk.

2. INCZE LÁSZLÓ CÉHTÖRTÉNETI MÚZEUM, KÉZDIVÁSÁRHELY

Rangos város- és céhtörténeti, kézművesség- és ipartörténeti gyűjtemény és kiállítás. A céhes örökség és az 1848–49-es emléanyag mellett látványos a múzeum 19–20. századi tűzoltókocsikat felvonultató gyűjteménye. A legismertebb kollekció az itt kiállított, mintegy 350 darabos „Zsuzsi és Andris” babaméretű viseletgyűjtemény. A múzeum szakembereit dicséri a neves Bogdán fényképészcsalád napfényműterme is, amely ma már fotográfia-történeti kiállítóhely.

3. HASZMANN PÁL MÚZEUM, CSERNÁTON

Kovászna megye népi építészeti örökségét, hagyományos foglalkozások tárgyi eszközeit, sírjeleket bemutató szabadtéri kiállítás, kiemelkedő néprajzi és történeti műtárgykollekcióval. Hírét az egyedülálló mezőgazdasági gépparknak és technikatörténeti gyűjteménynek, a látványos öntöttvas-kályha-kollekciónak s nem utolsósorban a népfőiskola keretében működött népművészeti alkotótáboroknak köszönheti.

4. ERDŐVIDÉK MÚZEUMA, BARÓT

Bányászattörténeti és céhes emlékek, ipar- és helytörténeti tárgyak kollekcója és kiállítása. Kiemelkedő értékű a székelyföldi üvegghuták, valamint az erdővidéki fazekasok termékeinek gyűjteménye.

5. CSÁNGÓ NÉPRAJZI MÚZEUM, ZABOLA

Egyedülálló gyűjtemény és megragadó kiállítás a moldvai magyarok népművészetéből és mindennapi életéből. A hagyományos moldvai magyar életutak viseleteken, kézműves termékeken és falvaik szobabelsőin követhetők nyomon. Az ugyanezen telken berendezett régi székely házban rendkívül gazdag helytörténeti gyűjtemény is megtekinthető.

Bevételeink a látogatói belépési díjból, terembérbeadásból, régészeti felügyeleti díjakból tevődnek össze, és a programokra költött összegnek valamivel több, mint egynegyedét jelentik. Forrásbiztosító munkánkat a Székely Nemzeti Múzeum Alapítvány továbbra is hatékonyan segíti.

A Székely Nemzeti Múzeumban az utóbbi tíz évben egy megújulási folyamat kezdődött. Igyekeztünk javítani a közönségszolgálaton, a programajánlaton, de a tudományos kutatás és a periodikák, szakkönyvek kiadásának minőségén is. Igyekeztünk gondoskodni a hozzánk tartozó külső egységek: Csernáton, Kézdivásárhely, Zabola, Barót felzárkóztatásáról is.

Szerteágazó tevékenységünket az alábbiak során részletesen taglaljuk.

A Kós Károly által 1912-ben megálmodott kovácsoltvas korlát és a múzeumi mozaikcímer felavatására került sor 2008. szeptember 20–21-én a Kulturális Örökség Napok című kétnapos nemzetközi rendezvény alkalmából.

„Kós Károly ars poeticájában kihangsúlyozott elem, hogy helyi anyagokból kell építkezni, helyi mesterekkel kell dolgoztatni. A mestereitől ő is kőkeményen megkövetelte a minőséget, de az eredmény őt igazolja: a Székely Nemzeti Múzeum ugyanis az egyetlen Erdélyben, ami múzeumnak épült, amely a székely és az erdélyi kultúra fellegvára, és mai napig töretlenül akként is működik. Ehhez szerettünk volna ezzel a korláttal is hozzájárulni” – hangzott el a megnyitóbeszédben.

A sepsiszentgyörgyi múzeum 2012. szeptember 19-én százéves épület-együttesét ünnepelte. Kós Károly Székely Nemzeti Múzeumával, a közönségszervező művész talán legszebb, reprezentatív alkotásával 1912 óta büszkélkedhet a város és az erdélyi magyarság. 1912 őszén nem alaptalanul fordult a múzeum vezetősége Sepsiszentgyörgy városához állandó, a működését biztosító támogatásért. A száz éve saját székházat kapó intézmény akkori és mai életében hasonlóság az önkormányzatok feltétlen erkölcsi és anyagi támogatása.

A centenáriumi ünnepség alkalmával avatta a múzeum a Kós Károly által még 1914-ben megtervezett kovácsoltvas lámpásait, az olaszteleki vasműves Nagy György kivitelezésében, és bemutatásra került a múzeumépületeket ismertető színes könyvecske.

2012-ben csodálatos üvegfestménnyel gazdagodott a Székely Nemzeti Múzeum.

A Székely Nemzeti Múzeumban hat éve kezdődött az a program, amelynek keretében a vázlatrajzokban fennmaradt épületdíszítések kivitelezését tűztük ki célul. E program keretében készült el a kovácsoltvas korlát és lámpa, a múzeumcímér, a díszterem padjai.

A Csaba királyfi üvegfestmény mintegy megkoronázza ezt a sorozatot. Úgy idézi meg a székely eredetmítoszt, hogy közben kellemes, templombelsőre emlékeztető fényhatást kölcsönöz a lépcsőháznak.

A kézdivásárhelyi ágyúlelet – mai ismereteink szerint az egyetlen megmaradt, az 1849-es kézdivásárhelyi gyárban öntött ágyúcső – 1906. augusztus 18-án került elő az óváros területén, az egykori Rudolf Kórház udvarán

végzett földmunkák alkalmával. 1923-ban az ágyú a Székely Nemzeti Múzeumban nyert elhelyezést, majd 1971-ben felsőbb utasításra, múzeumunk több más értékes műkincsével együtt Bukarestbe, a frissen létrehozott országos román történeti múzeum (Muzeul Național de Istorie a României) gyűjteményébe került.

Bukarestből az ágyú 2010-ben Sepsiszentgyörgyre érkezett, ahol a március 12-én megnyíló In Memoriam Gábor Áron (1814–1849) tárlat keretében lehetett megtekinteni. A 2,5 milliárd régi lej értékű történelmi kincset nemcsak pár hétig lehetett megtekinteni, hanem végleg visszakerült jogos helyére, a Székely Nemzeti Múzeumhoz.

Az infrastruktúra fejlesztése

A múzeumunk fejlesztését szolgáló, egyedülálló, sőt történelminek is nevezhető esélyt sikeresen használtuk ki, és fenntartónk támogatásával megvásároltuk a szomszédságunkban fekvő 40 áras telket, ahová az elkövetkező öt évben egy műtárgyvédelmi és egy adminisztratív központ megépítésére és üzembe helyezésére is esély mutatkozik.

A tervezésre a Kós-díjas Zakariás Attila műépítésszt kértük fel. Készülnek a tervek, a véleményezések, a fenntartó Kovászna Megye Tanácsa támogat a törekvéseinkben. A legfontosabb azonban, hogy ezáltal komoly lehetőségünk nyílik az évtizedek óta tartó kínzó raktárgondjainknak a megoldására.

Pozitív fejlemény továbbá, hogy az új uniós támogatási kiírásban újra megpályázzuk a százéves, Kós Károly tervezte múzeumépület teljes rehabilitációját és korszerűsítését, amely nélkül évtizedekig tarthat a megújulási folyamat.

Nagy szükség van a víz-, villany- és gázvezetékek kicserélésére, korszerűsítésére, a tetőzet javítására is, de arra is, hogy logikusabb beosztást nyerjenek a belső terek, látogatóbarátabbá váljon a múzeumunk, növekedjék a kiállítófelület.

Ez a tervünk nemcsak intézményünk, hanem városunk és régiónk idegenforgalmának fejlesztését is elősegítheti.

Állagmegőrzés és restaurálás

Kiemeltebb szakmai terveinket is megvalósíthattuk: az Apor-kódex mellett restauráltattuk a zabolai szárnyas oltárt, műemlék székely kapuinkat kon-

zerváltuk, és ha a szükség úgy hozta, szakembereink az intézmény falain kívül is fontos szolgálatot teljesítettek, előjáróban csak egy-két példa: a Székelykapu-program keretében kaput mentettünk be Futásfalváról.

- ♦ Az Apor-kódex restaurálását a Romániai Országos Könyvtárral való partnerség tette lehetővé, és az Országos Széchényi Könyvtár Restauráló és Kötészeti Osztálya végezte el Érdi Marianne osztályvezető, valamint Tóth Zsuzsanna restaurátor közreműködésével.
- ♦ 2014-ben megjelent az Apor-kódex új kiadása, mely a SzNM A. 1330. jelzetű kódexéről készült. A kiadás a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár és az ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézetének együttműködésével valósult meg. A kiadványt a kódex digitalizált változata kíséri DVD formájában. A kötet adatai: Apor-kódex. 15. század első fele, 15. század vége és 1520 előtt. A nyelvemlék hasonmása és betűhű átírata bevezetéssel és jegyzetekkel.
- ♦ A Könyvtár számára Budapest Főváros Levéltára szakemberei restaurálták múzeumépületeink Kós-tervrajzeit.
- ♦ A Régészet-Történelmi Osztály munkatársai egyrészt a régészeti gyűjtemények revíziójával, a régészeti adattár rendszerezésével, az elmúlt évek ásatási (Erősd, Kisborosnyó, Sepsiszentgyörgy) leletanyagának leltározásával (eddig 4500 tárgy) foglalkoztak; illetve befejezték a történelmi gyűjtemény pecsétnyomóinak (249 db) a rendezését, adatlapjaik kiegészítését, s dolgoznak a numizmatikai gyűjtemény (érmék, bankjegyek) és a történelmi fegyvertár rendszerezésén, a tárolási körülmények optimalizálásán, valamint elkezdték a textíliák (miseruhák, szőnyegek) osztályozását és restaurálását.
- ♦ A Székelykapu-program keretében új ráklábakra helyeztük a területünkön álló öt székely kaput. A munkálatok szakfelügyelője Domokos Levente székelykeresztúri restaurátor, a munkálatokat koordináló vállalkozó Zsók József volt. A ráklábcseré modern konzerválási alapelvek szerint történik: hántással, égetéssel, bórpasztillás, biokomplexes, wolmanolos kezeléssel biztosítjuk a kapuk hosszú távú megőrzését.
- ♦ Szőcsné Gazda Enikő felügyelete alá került az intézmény fototékája. A nyilvántartási rendszer digitalizálása és a képek rendszerezése jelentősen meggyorsította a kutatók kiszolgálását.
- ♦ A Gyárfás Képtár gyűjteményébe rongált állapotba került, báró Szentkereszty Stefániát ábrázoló olajfestményt Vinczeffy László restaurálta.

- ♦ A Haszmann Pál Múzeum munkatársai a szokott rendszerességgel kezelték korrózió elleni szerekkel a szabadtéri múzeum fa- és fém-tárgyait.
- ♦ A Csángó Néprajzi Múzeum gyűjteményéből textíliákat restauráltunk, illetve több öntöttvas kályhát konzerváltunk szakszerűen.
- ♦ A 17. századi Pieta-szárnyasoltár (Ltsz: 14155) restaurálása 2011-ben történt meg. A szárnyasoltár állagmegóvása és helyreállítása során a következő munkafolyamatokat végeztük el:
 - ♦ kutatás, vizsgálatok, restaurálási terv készítése;
 - ♦ az oltár szétbontása és műterembe való szállítása;
 - ♦ a faanyag biológiai kártevők elleni fertőtlenítése;
 - ♦ a festett és festetlen felületek tisztítása, feltárása;
 - ♦ a festékréteg konzerválása.
- ♦ 17. századi úri hímzést restauráltatott a Székely Nemzeti Múzeum. A hímzés – a restaurálási folyamatok ismertetésével együtt – 2012. november 20-tól múzeumunkban kiállításra kerül. A budapesti Nemzeti Kulturális Alap támogatásával a múzeumnak az egyik leg-híresebb úri hímzését sikerült restauráltatnia a szebeni Brukenthal Nemzeti Múzeum restaurátorlaboratóriumában Simona Stănculescu-val, a romániai restaurátorkamara régi hímzésekre szakosodott szak-értőjével.
- ♦ Főépületünkben a kritikus állapotban lévő déli szárny födémének és tetőszerkezetének teljes felújítását is elvégeztük.
- ♦ Felújítottuk a déli oldalon fekvő múzeumőri lakás tetőszerkezetét és lépcsőjét.
- ♦ A múzeumépület 100. születésnapjára a lépcsőházban felavattuk a gróf Bánffy Miklós által tervezett monumentális *Csaba királyfi* vitráliumot.
- ♦ A centenáriumi ünnepségek keretében helyi kovácsmesterrel kivi-teleztettük a Kós Károly által tervezett bejárati két állólámpát és a „szakállszárító” bejáratának függőlámpáját;
- ♦ 2012. szeptember–novemberben az Incze László Céhtörténeti Múze-um főépületének tetőszerkezeti felújítására és javítására, majd 2013. június és július között az épület főtér felőli frontjának javítására került sor.
- ♦ 2013 őszén sor került a főépület Tolerancia- és Lovagterme teljes fel-újítására, világítástechnikájának a korszerűsítésére.

Teljesen új tetőszerkezetet kapott az intézmény szabadtéri részlegéhez tartozó egyetlen tájház, a 18. századi csíki ház is, amely mellé egy kopjafatároló is elkészült.

Gyűjteménygyarapítás

A sepsiszentgyörgyi székhely és a külső egységek gyűjteményei a tárgyalt időszakban ezres nagyságrendű tárgyi gyarapodást értek el, emellett jelentős dokumentumanyag (fényképek, iratok) és számos könyvtári kiadvány bővítette állományunkat.

- ♦ Négy száz éves nemesi oklevelet kapott a múzeum. A Báthori Zsigmond fejedelem által kiadott, 1591-ben kelt nemesi oklevél adományozója Márk Zoltán sepsiszentgyörgyi lakos. A restaurálását Benedek Éva csíkszeredai restaurátor végezte.
- ♦ Újabb Kós Károly-portréval gazdagodott a Gyárfás Jenő Képtár. Kós Károlyt, a 20. századi erdélyi kultúra meghatározó egyéniségét Melocco Miklós Munkácsy- és Kossuth-díjas szobrászművész, a mai magyar képzőművészet egyik legrangosabb alkotója örököltette meg.
- ♦ 1833-as székely kapuval bővült a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteménye, Futásfalva legrégebbi székely kapuja ez, melyet 2011-ben Tusa Csaba adományozott.
- ♦ Gyárfás Jenő: Potsa József főispán arcképe, adományként került a Gyárfás Jenő Képtár gyűjteményébe.
- ♦ Bortnyik György művészfotós több ezer negatívjával gazdagodott a Székely Nemzeti Múzeum fotótékája. Az értékes gyűjtemény 1969 és 2000 közt készült dokumentumképekből és művészfotókból áll. A művész – aki a hetvenes években a *Megyei Tükör* című napilap fényképésze is volt – Háromszék iparosodását, falu- és városképváltozásait, híres embereit, kulturális és politikai eseményeit egyedülállóan dokumentálta. A tulajdonjog átruházásával együtt Bortnyik György a copyright-jogot is a Székely Nemzeti Múzeumra ruházta.

A könyvtár gyarapodása a saját kiadványok gyűjtése, vásárlás, adományok és intézményközi csere révén történik. A legnagyobb támogató hagyományosan a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, a fő partnerek pedig a múzeumi testvérintézmények, a Kriza János Néprajzi Társaság és az Erdélyi Múzeum-Egyesület, a Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, a Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont, a Partiumi és Bánsági

Műemlékvédő és Emlékhely Társaság, az Erdélyi Kárpát-Egyesület, a Debreceni Egyetemi Könyvtár, a Központi Statisztikai Hivatal, a Szépművészeti Múzeum, a Brukenthal Múzeum, a kolozsvári Kisebbségkutató Intézet, a Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum, a Magyar Nemzeti Múzeum, a Magyar Természettudományi Múzeum, a Déri Múzeum, a Veszprém Megyei Levéltár voltak; a szerzeményezés elsődlegesen változatlanul a Székelyföldre vonatkozó (*siculica*) és egyéb romániai magyar honismereti, valamint kisebbségpolitikai szakirodalomra összpontosított.

A természettudományi osztály 2011-ben 421 ormányosbogárral gyarapodott. Preparálásuk, meghatározásuk és számítógépes nyilvántartásba vételük szépen halad.

A régészeti-történelmi osztály az elmúlt évek alatt folytatott régészeti kutatások (ásatások, terepbejárások, helyszíni szemlék) eredményeképpen mintegy 500 tárggyal gazdagodott. A régészeti gyűjteményt adományok is bővítették. Konzerválásuk, restaurálásuk, leltári nyilvántartásba vételük jelenleg is folyamatban van. A történelmi gyűjtemény is több, vásárlás vagy adományozás útján beérkezett tárggyal gyarapodott.

A néprajzi osztály az esztendő folyamán 1458 tétellel gyarapodott, jórészt adományok révén. Új szerzeményeink többsége textília és használati tárgy, a fontosabbak közül kiemelnénk – mint különleges tárgyakat – az alsórákosi unitárius egyházközség 19. század eleji szószékkoronáját és úrasztalát, egy nagyenyedi üvegnegatív-hagyatékot, Duka János híres árkosi hangszerkészítő egyik korai hegedűjét.

A kézdivásárhelyi Incze László Céhtörténeti Múzeum gyűjteménye egy év alatt 246 darab adományozott tárggyal gyarapodott, többnyire a viseleti és étkezési szokások tárgykörébe tartozó néprajzi jellegű tárgyak kerültek a múzeumba.

Akkreditálták a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumot

2012 legfontosabb megvalósítása volt, hogy intézményünk magyar múzeumként Romániában elsőként kapta meg a bukaresti Kulturális Minisztérium által akkreditált múzeumi státust, melyet a Hivatalos Közlönyben megjelent 2289/2012. 06. 11-es miniszteri rendelet szentesített. Egy múzeum minisztériumi akkreditálása azt jelenti, hogy magas szinten ellenőrzött és igazolt módon teljesíti mindazokat az előírásokat és elvárásokat, ame-

lyeket egy intézménnyel szemben támasztottak: biztosítja a gyűjtemények védelmét és állagmegőrzését, bővítését, szakszerű feldolgozását kiállítások és publikációk által, minőségi kulturális szolgáltatásokat nyújt a szakmai- és nagyközönségnek, jövőbe mutató múzeumi menedzsmenttel rendelkezik.

Néprajzi fotótéka honlapunkon

Több száz néprajzi jellegű fotót tekinthetnek meg látogatóink a Székely Nemzeti Múzeum honlapján (építészet, szokások, mesterségek, mezőgazdaság, állattenyésztés, népviselet, tárgyak, mindennapi élet, életkorok, régészet, helytörténet, Bortnyik-gyűjtemény, képzőművészet).

A digitalizálási folyamatot a Szülőföld Alap támogatásával valósította meg a múzeum néprajzi részlege.

A Székely Nemzeti Múzeum 2011-től digitális beléptetőrendszert alkalmaz

A jegy egyszeri megvétele több sepsiszentgyörgyi helyszín megtekintésére jogosítja fel a vásárlót.

- ♦ Pontosabb adatokat kívánunk kapni a kultúrára fogékony közönség látogatási szokásairól, preferenciáiról.
- ♦ 2015. június 1-től kedvezményes gyűjtőjegy lépett érvénybe, mellyel a Székely Nemzeti Múzeum, a Lábas Ház és a Székelyföldi Vadászati Kiállítás látogatható.

Kós Károly világa, 1912

Budapest Főváros Levéltára és a Székely Nemzeti Múzeum közös vándorkiállításával emlékezett meg a jeles alkotóról, a Kós fiatal építészéveit bemutató tárlat sikeres vándorutat járt be. Kilenc helyszínén, Budapesten, Sepsiszentgyörgyön, Kolozsváron, Kézdivásárhelyen, Csíkszeredában, Udvarhelyen, Gyergyószentmiklóson, Bukarestben, illetve Nagyszebenben közel tízezren voltak kíváncsiak a rendhagyó módon tált kiállításra.

2015-ben a legnagyobb esemény kétségkívül a Románia antik aranyát és ezüstjét bemutató kiállítás volt, amelyre több mint ötezren voltak kíváncsiak.

A Székely Nemzeti Múzeum eddigi történetének valószínűleg legrangosabb, de a benne foglalt tárgyak értékét tekintve mindenképpen a legértékesebb időszakos kiállítását látta vendégül 2015. július 30-a és szeptember 6-a között.

A Románia Nemzeti Történelmi Múzeumának kezdeményezésével létrejött, a Kulturális Minisztérium által támogatott *Románia ókori arany- és ezüstkincsei* című tárlaton eddig soha nem látott mennyiségben és párosításban tekinthettük meg az ország határain belül valaha napvilágot látott leggazdagabb és legértékesebb régészeti emlékek színe-javát.

A kiállításon szereplő összesen 1004 tárgy egy része a szervező bukaresti intézmény Történeti Kincstárából származott, míg a többi, mintegy 800 arany- és ezüstdarabot összesen 31, a kiállítás létrejöttében együttműködő vidéki múzeum gyűjteményéből válogatták össze. A tárlat kiemelkedő gazdagságú leletegyütteseik között láthatók voltak a Székely Nemzeti Múzeum régészeti gyűjteményében őrzött, Kr. e. I. századi petőfalvi és szilágy-somlyói ezüstkincsek is.

Sokat tanultunk belőle, tesztelhettük az intézmény infrastrukturális és humánerőforrás-kapacitását is. A tárlatot megelőző rendkívüli biztonsági intézkedések, előkészületek és utómunkálatok igen időigényesek voltak.

Továbbra is fontosnak tartjuk, hogy intézményünk nyisson: ne csak a tudományos eredmények bemutatásában és népszerűsítésében jeleskedjék, hanem a szabadidő szép, kellemes eltöltése irányába is, hogy a látogatónak ne csak az értelmét, hanem a szívét is meg tudjuk szólítani.

Ez irányú erőfeszítéseink szépen kamatozódtak a rendszeresített múzeumpedagógiai programjainkban: a gyerekcsoportok és családok számára szervezett tematikus napok (gombanap, magyar festészet napja, madarak és fák napja stb.) mellett kiállításainkhoz és rendezvényeinkhez is átfogó múzeumpedagógiai programok kapcsolódtak.

Jelentős érdeklődésnek örvendett az immár negyedik éve megszervezett

nyári múzeumkerti koncertsorozat, s egyre hangsúlyosabb a Szent György-napok városfesztiválban vállalt szerepünk is.

Úgy gondoljuk, hogy aki „civilként” bejön egy kerti rendezvényre, az hamarosan kíváncsivá válik a székházban bemutatott kiállításokra is.

Tudományos élet, díjak, kitüntetések

Munkatársaink könyv- és levéltári, illetve terepkutatásaik által intenzív tudományos tevékenységet fejtettek ki. Kiállításaik és publikációik által tovább folytatták gyűjteményeink feldolgozását és közkinccsá tételét, emellett folyamatosan rendelkezésére álltak a partnerintézményektől érkező igénylőknek, kutatóknak is.

Osztályainkon a kutatási céllal érkező igénylések száma a százat is meghaladja.

A Bethlen Gábor Alap támogatásával folytat népművészeti, népi iparművészeti kutatásokat a Székely Nemzeti Múzeum három szakembere.

A Székely Nemzeti Múzeum három kutatója a térség régi temetői kapcsán kutatási alapprogramot indított.

A cél Székelyföld népi és polgári kultúrájának új módszerű és szemléletű feldolgozása. Szőcsné dr. Gazda Enikő három településen a temetőművészet történetét vizsgálja. Dr. Kinda István egy 19. századi Kis-Küküllő menti sírkőfaragó család történetét és egyedi munkásságát tárja fel. Dr. Dimény Attila a kézdivásárhelyi társadalom és a régi református temető kapcsolatát kutatja a temetkezési terek elrendezése alapján.

2014-ben a Magyar Tudományos Akadémia Kolozsvári Területi Bizottsága Fiatal Kutatói Díját társadalomtudományi kategóriában dr. Kinda István muzeológus néprajzkutató, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum munkatársa vehette át. A Fiatal Kutatói Díj odaítélésében általános szempont maga a tudományos teljesítmény és annak közösségi hatása (legalább olyan értelemben alapkutatások esetében, hogy a hazai képzést, a további kutatásokat erősítse), különös tekintettel az előző egy évben felmutatott teljesítményre.

2014-ben az Első Nemzetközi Népismereti Filmszemlét Kinda István és Vargyasi Levente filmje nyerte. Az első filmszemlét a dr. Kós Károly Közhasnú Alapítvány szervezésében rendezték Sztánán.

A Magyar Rovartani Társaság a Székely Nemzeti Múzeum természetudós szakemberét, Kocs Irént több évtizedes tudományos kutatómunkája elismeréseként ezüst fokozatú Frivaldszky Imre-emlékplakettel tüntette ki.

Vinczeffy László sepsiszentgyörgyi képzőművészt, restaurátort, a Székely Nemzeti Múzeum szakemberét több évtizedes kiemelkedő képzőművészeti tevékenységének elismeréseként Munkácsy Mihály-díjjal tüntették ki.

Szőcsné dr. Gazda Enikő néprajzkutatót, a Székely Nemzeti Múzeum osztályvezető muzeológusát a székelyföldi tárgyi kultúra, népi társadalom és életmód szakszerű kutatásában elért kiváló eredményeiért Bányai János-díjjal tüntették ki.

Kiadványok, katalógusok

- ♦ Acta Siculica 2007, Acta Siculica 2008, Acta Siculica 2009, Acta Siculica 2010, Acta Siculica 2011.
- ♦ Az Acta Siculica (2013) hatodik kiadása, rendhagyó módon, összevontan két év eredményeit kívánja bemutatni.
- ♦ Az Országos Széchényi Könyvtár és a Székely Nemzeti Múzeum közös kiadásában megjelent Pesty Frigyes helynévgyűjteménye, 1864–1865 – Székelyföld és térsége I–III. kötet.
- ♦ Zoltán Székely: *Lucrări alese*.
- ♦ Kinda István (szerk.): *A Székely Nemzeti Múzeum*. Második, javított és bővített kiadás. (SzNM, 2014).
- ♦ Kinda István (szerk.): *Székely National Museum* (SzNM, 2014).
- ♦ Kinda István (szerk.): *Muzeul Național Secuiesc* (SzNM, 2014).
- ♦ Kinda István: *A Csángó Néprajzi Múzeum és gyűjteményei* (Csángó Néprajzi Múzeum–Krizsa János Néprajzi Társaság, 2014).
- ♦ Szőcsné Gazda Enikő: *Erdélyi csipkék. Kiállítási katalógus* (SzNM, 2013).
- ♦ Daniel G. Scheint: *Az erdélyi székelyek földje és népe természeti, politikai, statisztikai és történelmi szempontból* (1833). (SzNM, 2012).
- ♦ Kós Károly *Székely Nemzeti Múzeuma*.
- ♦ Roediger Lajos: *Kászonszék és Háromszék néprajzos szemmel*. (Sajtó alá rendezte, bevezető tanulmánnyal ellátta Szőcsné Gazda Enikő) (SzNM, 2012).
- ♦ Csáki Árpád: *Pálos misszió Háromszéken a 18. században*. (Az illyefalvi rendház és könyvei.) (SzNM, 2014).
- ♦ Tüdős S. Kinga (szerk.): *Kastélyok, udvarházak és lakóik a régi Székelyföldön. In memoriam Demény Lajos (1926–2010)*.
- ♦ D. Haszmann Orsolya: *A csernátони Haszmann Pál Múzeum*.
- ♦ *Az Erdélyi Művészeti Központ gyűjteményei*.

- ♦ Vécsei Nagy Zoltán: *Szocrelatív – Erdélyi magyar művészet 1945–1965 között.*
- ♦ Szőcsné Gazda Enikő: *Székelyföldi sgraffito kerámia;*
- ♦ Apor-Kódex. 15. század első fele 15. század vége és 1520 előtt.
- ♦ Jakab Albert Zsolt–Kócska István (szerk.): *Aranykapu. Tanulmányok Pozsony Ferenc tiszteletére* (Kriza János Néprajzi Társaság – Szabadtéri Néprajzi Múzeum–Székely Nemzeti Múzeum, Kolozsvár, 2015).

Kiemelt támogatónk Magyarország Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériuma.

A Székely Nemzeti Múzeum Alapítvány, illetve a külső egységeink által működtetett egyesületek – Magma Kortárs Közeg Egyesület (Sepsiszentgyörgy), Bod Péter Közművelődési Egyesület, Haszmann Pál Közművelődési Egyesület (Csernáton), Gaál Mózes Közművelődési Egyesület (Barót), Kézdivásárhelyi Múzeumbarátok Egyesülete (Kézdivásárhely), Pro Museum Egyesület (Zabola) – pályázati és más források bevonásával jelentős mértékben hozzájárulnak intézményeink fejlesztéséhez, kutatási és könyvkiadói programjaink, valamint múzeumi rendezvényeink költségeinek fedezéséhez.

Gyűjteményi munka

A könyvtár feldolgozottságát mutatja, hogy elektronikus kiadványkatalógusa az elmúlt időszakban meghaladta a 46 000 tételt.

A természettudományi osztályon megkezdődött a botanikai gyűjtemény digitalizálása.

A régészet-történelmi osztályon folytatódott a gyűjtemények revíziója és a helyrajzi számozás aktualizálása.

A néprajzi osztály gyarapodása félezer nyitott tételt jelent, ennek megtörtént a nyilvántartásba vétele.

A fotóteka feldolgozásában közel ötezer az új nyilvántartási tétel, a negatívok és papírképek szkennelési munkálatai nyomán 25 000-re emelkedett a digitalizált fotóállomány.

A legfontosabb állagmegőrzési munkálatok között említjük, hogy új szarvazatot és zsindelyezést kapott a szabadtéri részlegen lévő csíki ház, a múzeum udvarán pedig felépült három kopjafatároló.

A Gyárfás Jenő Képtár anyagainak a digitalizálása befejeződött.

A főépület második emeletén lévő néprajzi alapkiállítás cseréje elkezdődött, ennek munkálatai nyomán a gyűjteménykezelők, restaurátorok számos tárgy kiállításra való előkészítését végezték el.

Munkatársaink könyv- és levéltári, illetve terepkutatásaik által intenzív tevékenységet fejtettek ki. Kiállításaik és publikációik által tovább folytatták gyűjteményeink feldolgozását és közkinccsá tételét, emellett folyamatosan rendelkezésére álltak a partnerintézményektől érkező igénylőknek, kutatóknak is.

Az elmúlt időszakban erőnk és adottságunk szerint az intézmény belső-külső megerősítésére, szakmai és látogatói közönségünk jobb, igényesebb szolgálatára fordítottunk. Mi, belső munkatársak egységes szakmai csa-

pattá próbáltunk válni, azért, hogy hitelesen és eredményesen kovácsoljunk magunk köré értő és érző, törekvéseinkre érzékeny, munkánkra odafigyelő közösséget.

Jóleső érzéssel olvastuk annak a felmérésnek az eredményeit, mely szerint múzeumunk, a színházat követve, a megye második legismertebb kulturális intézménye. Fenntartónk, Kovászna Megye Tanácsának, valamint Sepsiszentgyörgy Polgármesteri Hivatalának támogatása és odafigyelése létfontosságú számunkra, amelyet közösségünk nevében ez alkalommal is köszönünk.